

Den nasjonale forskningsetiske komité for naturvitenskap og teknologi

Kongens gate 14
0153 Oslo

post@etikkom.no

Oslo, 17. september 2015

Vedrørende høringsrunde for Forskningsetiske retningslinjer for naturvitenskap og teknologi

Dyrevernalliansen takker for anledning til å uttale seg i høringsrunden for Forskningsetiske retningslinjer for naturvitenskap og teknologi.

Dyrevernalliansen driver fagbasert dyrevernarbeid, og vi mener å ha et godt utgangspunkt for å bidra til NENTs arbeid med nye retningslinjer. Organisasjonen har 4 ansatte med tilsammen over 15 års erfaring innen temaet dyreforsøk. Undertegnede har eksempelvis vært medlem i Forsøksdyrutvalget i 8 år.

Dyrevernalliansen begrenser sin uttalelse til punktene som angår forskning som involverer dyr – pkt. 13 og 14 i høringsnotatet (s. 14 og 15):

Beskyttelse av dyr i forskning

13. Forskeren skal utøve aktsomhet og respekt for dyrevelferd i forberedelsen og utførelsen av dyreforsøk og skal redegjøre for nødvendigheten av forsøket overfor ansvarlige tilsynsmyndigheter.

14. Forskeren skal innrette sin forskning slik at anvendelsen av forskningsresultatene ikke strider mot grunnleggende krav til dyrevelferd.

Det oppgis i høringsbrevet at NENTs viktigste oppgave er å sørge for at de forskningsetiske retningslinjene til enhver tid har gode verktøy for å fremme god og etisk forsvarlig forskning. Dyrevernulliansen mener at dette overordnede målet bedre kan oppnås for punkt 13 og 14 ved å fremme solide dyreetiske prinsipper i større grad – fremfor å poengtere opplagte regelverkskrav.

Kommentar (understreket) til de enkelte avsnittene (kursiv) i pkt. 13 og 14:

En del naturvitenskapelig-teknologisk forskning involverer dyr. Det er akseptert at også dyr er moralske objekter som fortjener respekt. Dyrevelferd tjener som samlekategori for en rekke moralske hensyn overfor dyr. Hensyn til dyrevernulliansen er også regulert i den relevante lovgivningen.

Kommentar: Dette avsnittet gir en grei introduksjon til tematikken. Dyrevernulliansen er et område i stadig utvikling, noe som er fornuftig å poengtere.

Forskning angår dyr på minst to måter: enten som forsøksdyr i en forskningsprosess, eller som gjenstand for selve forskningen (særlig i veterinærmedisin, agri- og akvakultur). Begge måter skal begrunnes ut fra etiske hensyn. Det er imidlertid akseptert at forsøksdyr kan utsettes for redusert dyrevelferd og for større risiko i forhold til vanlige produksjonsdyr når forskningen tjener viktige mål og dyreforsøk er nødvendig for å oppnå målene.

Kommentar: De to første setningene fremstår som unødvendige, ufullstendige og lite relevante. Det ville være mer hensiktsmessig å henvise til at det er forsøksdyrregelverket som til enhver tid definerer hvilke dyrearter og utviklingsstadier som anses som forsøksdyr, og hvilke prosedyrer som anses som forsøk med dyr. Siste del av avsnittet kunne i større grad understreke at forsøk med dyr krever skjerpet aktsomhet og integritet, nettopp fordi det er akseptert at forsøksdyr kan utsettes for redusert velferd og større risiko enn normalt.

13. Forskeren skal utøve aktsomhet og respekt for dyrevelferd i forberedelsen og utførelsen av dyreforsøk, og skal redegjøre for nødvendigheten av forsøket overfor ansvarlige tilsynsmyndigheter.

Kommentar: Innledningen til punktet fremmer gode prinsipper, men burde likevel ikke begrenses til "forberedelsen og utførelsen av dyreforsøk", men også inkludere formidlingen av resultatene. For å unngå unødvendig bruk av dyr er det spesielt viktig at resultater av dyreforsøk formidles presist og uavhengig av om resultatene bekrefter eller avkrefter hypotesen.¹

Dette innebærer at:

a) Det foretas en nøye vurdering av de klassiske tre R'ene for dyreforsøk («Reduce, Refine, Replace»).

b) Forskeren samarbeider med de ansvarlige tilsynsmyndighetene og avventer tillatelse til utføringen av forskning som involverer forsøksdyr.

c) Forskeren samarbeider med de ansvarlige tilsynsmyndighetene og følger gjeldende lovverk og retningslinjer ved bruk av forsøksdyr.

Kommentar: Punkt 13 a) omhandler 3R som er grunnpilaren for alle aspekter av forsøksdyrvirksomhet og kan ikke gjentas ofte nok. Men punktene 13 b) og c) henviser til noen få opplagte offentlige plikter ovenfor tilsynsmyndighetene (blant mange andre aktuelle lovkrav). Et bedre verktøy for å fremme god og etisk forsvarlig forskning på dyr ville være å liste opp noen overordnede og veiledende forsøksdyretiske prinsipper. NENT har også selv foreslått i sin uttalelse om bruk av forsøksdyr i Norge (2004) at forskere bør benytte seg av redskaper innen praktisk etikk for kostnads-nytteanalyser av dyreforsøk.² Noen eksempler på nyttige forsøksdyretiske prinsipper:

- Forsøksdyrenes velferd må vurderes i forhold til den samlede påvirkningen på dyrets opplevelser gjennom livet – ikke bare selve forsøksdyrprosedyren. Dette gjelder spesielt for genmodifiserte dyr som utgjør en økende andel av dyreforsøk.
- Det bør alltid benyttes "best practice" innen håndtering og eksperimentell behandling av dyr.

¹ Gerben ter Riet et al., Publication Bias in Laboratory Animal Research: A Survey on Magnitude, Drivers, Consequences and Potential Solutions, PLoS One. 2012; 7(9): <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3434185/> Non-publication of "negative" results appears to be prevalent in laboratory animal research.

² NENT, Uttalelse om bruk av forsøksdyr i Norge fra Den nasjonale forskningsetiske komité for naturvitenskap og teknologi (NENT), 2004: *I en praktisk etisk vurdering av konkrete tiltak og dyreeksperimenter vil man være avhengig av å ha et redskap som fanger inn de ulike etiske hensyn som man må veie mot hverandre. Hvordan dette gjøres i praksis kan nok være litt forskjellig. NENT vil likevel påpeke at det finnes redskaper innen praktisk etikk som kan være til nytte i en slik sammenheng. Et slikt redskap er for eksempel den såkalte etiske matrisen som NENT har erfaring med fra andre sammenhenger.*

- La tvil komme dyrene til gode ved å anta at prosedyrer som ville forårsake smerte eller ubehag hos mennesker kan forårsake smerte eller ubehag hos dyr, med mindre det er bevis for det motsatte.³ Påpeke at vurderingene skal ta utgangspunkt i dyrene som individer, altså at noen dyr kan oppleve mer smerte og frykt enn andre i forbindelse med samme prosedyre, og legge til grunn hva det dyret som vil ha det verst, føler.⁴
- Publisering av resultater fra dyreforsøk skal inkludere nødvendig informasjon om forsøksdyrenes egenskaper, håndtering, behandling og velferd, slik at etterfølgende dyreforsøk kan raffineres.⁵
- Resultater fra dyreforsøk bør publiseres uavhengig om resultatene bekrefter eller avkrefter hypotesen, for å unngå unødvendig bruk av dyr.⁶

14. Forskeren skal innrette sin forskning slik at anvendelsen av forskningsresultatene ikke strider mot grunnleggende krav til dyrevelferd.

Et eksempel her er at forskning innrettet mot avlsarbeid for produksjonsdyr, det være seg med tradisjonelle selektive metoder eller med bioteknologiske metoder, ikke skal medføre kompromisser på dyrevelferd. I noen få tilfeller kan eventuelle periodevise unntak begrunnes med at dyrene fyller en viktig veterinær- eller humanmedisinsk funksjon.

Kommentar: Dette punktet inneholder gode og viktige intensjoner. Eksemplet er derimot nok så urealistisk: Mye av dagens tradisjonelle selektive avlsarbeid for produksjonsdyr er basert på økt produksjon og medfører nesten uten unntak kompromisser med tanke på dyrevelferd. I tillegg er det veldig mange tilfeller der dyr hevdes å fylle en viktig veterinær- eller humanmedisinsk funksjon i form av dyremodeller, og utsettes for bioteknologiske metoder som er klart i strid med dyrenes velferd (f.eks. genmodifiserte dyr).

Forslag til ny tekst til pkt. 13 og 14:

Beskyttelse av dyr i forskning

En del naturvitenskapelig-teknologisk forskning involverer dyr. Det er akseptert at også dyr er moralske objekter som fortjener respekt. Dyrevelferd tjener som samlekategori for en rekke moralske hensyn overfor dyr. Hensyn til dyreverv er også regulert i den relevante lovgivningen. Dyreverv er et område i rask utvikling.

³ Dette prinsippet er godt innarbeidet i en rekke retningslinjer som angår forsøksdyr. Feks.:

Forsøksdyrutvalgets policy ved smertevoldende dyreforsøk:

<http://www.mattilsynet.no/fdu/prinsippavgjorelser/article28719.ece> & International guiding principles for biomedical research involving animals, Council for international organization of medical sciences and the International Council for Laboratory Animal Science, December 2012:

http://grants.nih.gov/grants/olaw/guiding_principles_2012.pdf *Investigators should assume that procedures that would cause pain or distress in human beings cause pain or distress in animals, unless there is evidence to the contrary.*

⁴ Dyrevelferdsloven angår dyrene som individer, se §3 "egenverdi" og § 23 første ledd "individuelle behov".

⁵ Kilkenny C, et al., Improving Bioscience Research Reporting: The ARRIVE Guidelines for Reporting Animal Research. PLoS Biol 8(6) 2010: e1000412. doi:10.1371/journal.pbio.1000412: *ARRIVE (Animal Research: Reporting of In Vivo Experiments) guidelines are intended to improve the reporting of research using animals – maximising information published and minimising unnecessary studies.*

⁶ "Publication bias" er et generelt etisk problem innen vitenskapelig formidling, men har enda større skadevirkninger når feks. dyr er involvert. Journal of Negative Results in BioMedicine er et bidrag i forsøket på å bøte på problemet: <http://www.jnrbm.com>

All forskning på dyr – uavhengig av hvorvidt det kommer inn under gjeldende regelverk – skal begrunnes ut fra etiske hensyn. Det er akseptert at forsøksdyr kan utsettes for redusert velferd og større risiko enn normalt, når forskningen tjener viktige mål og dyreforsøk anses som nødvendig for å oppnå målene. Denne dispensasjonen fordrer til skjerpet etisk aktsomhet og vitenskapelig integritet i omgang med dyr.

13. Forskeren skal utøve aktsomhet og respekt for dyrevelferd i forberedelsen, utførelsen og formidlingen av dyreforsøk, og skal støtte seg til gode forsøksdyretiske prinsipper.

Dette innebærer blant annet at:

- a) Forskeren foretar en nøye vurdering av alle aspekter ved de tre R'ene for dyreforsøk («Reduce, Refine, Replace»).
- b) Forskeren samarbeider med de ansvarlige tilsynsmyndighetene, følger gjeldende lovverk og retningslinjer, og anvender oppdaterte metoder ("best practice") ved bruk av forsøksdyr.
- c) Forskeren foretar et "etisk regnskap" i form av en kostnads-nytteanalyse av dyreforsøket i forkant. Redskaper innen praktisk etikk slik som en etisk matrise bør benyttes.
- d) Forskerens vurdering av dyrets velferd ikke begrenser seg til forsøksprosedyren, men inkluderer den samlede påvirkningen forskningen har på dyrets opplevelser gjennom livet.
- e) Forskeren lar tvil komme forsøksdyr til gode ved å anta at prosedyrer som ville forårsake smerte eller ubehag hos mennesker kan forårsake smerte eller ubehag hos dyr, med mindre det er bevis for det motsatte.

14. Forskeren skal innrette sin forskning slik at anvendelsen av forskningsresultatene ikke strider mot grunnleggende krav til dyrevelferd.

Et eksempel her er at forskning innrettet mot avlsarbeid for produksjonsdyr, det være seg med tradisjonelle selektive metoder eller med bioteknologiske metoder, skal medføre minimale kompromisser på dyrevelferd.

Dyrevernalliansen bidrar gjerne med utfyllende informasjon ved behov.

Med vennlig hilsen

Anton Krag
biolog og daglig leder
(+47) 95 27 64 65
anton@dyrevern.no